

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบ ช่องทาง รูปแบบ และวิธีการรณรงค์ เผยแพร่ แนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และ การรวบรวมข้อมูล เกี่ยวกับความเข้าใจ ฟังพอใจ และการปรับตัวของประชาชน ต่อนโยบายเศรษฐกิจพอเพียง พร้อมทั้งจัดทำข้อเสนอแนะ

รูปแบบการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบ Survey Research ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือหลักในการเก็บข้อมูลโดยสอบถามจากหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง 641 ครัวเรือนในเขต 4 จังหวัด ประกอบไปด้วย จังหวัดลำพูน ลำปาง แพร่ และพะเยา ซึ่งถือเป็นพื้นที่ตัวแทนภาคเหนือตอนบนในการเก็บข้อมูลดำเนินการระหว่างเดือน มกราคม - มีนาคม 2551

ผลการศึกษาพบว่า สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เริ่มนำปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาเป็นแนวทางกำหนดยุทธศาสตร์ และนโยบายในการพัฒนาประเทศ นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) ต่อเนื่องมาจนถึงแผนพัฒนาฉบับปัจจุบัน คือ ฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) หน่วยงานต่างๆ ได้นำยุทธศาสตร์ตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติไปกำหนดเป็น นโยบาย แผนงาน โครงการ และกิจกรรม ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ให้สอดคล้องกับภารกิจของหน่วยงานของตน อย่างกว้างขวาง กระทรวงสำคัญ 3 แห่ง ได้แก่ กระทรวงมหาดไทย และกระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เป็นผู้มีบทบาทในการรณรงค์อย่างจริงจัง โดยกระทรวงมหาดไทยได้จัดตั้ง หมู่บ้านเศรษฐกิจพอเพียงต้นแบบขึ้นในจังหวัดต่างๆ เป็นจำนวนมาก เพื่อเป็นตัวอย่างให้หมู่บ้านอื่นๆ ทั่วประเทศได้เรียนรู้ และ รับเอาแนวคิดไปจัดทำ ให้ประชาชนในชุมชนของตนมีวิถีชีวิต ตามแนวเศรษฐกิจพอเพียง ส่วนกระทรวงศึกษาธิการ ได้เผยแพร่ด้วยการจัดประชุมอบรม แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ให้แก่ ครู และผู้บริหารสถานศึกษาทั่วประเทศ และ สอดแทรกแนวคิดเข้าสู่หลักสูตรการศึกษาให้กับนักเรียน ในหน่วยงานของกระทรวง ทบวง กรมอื่นๆ ก็สอดแทรกแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงเข้ากับภารกิจของตนเอง และในการปฏิบัติงานในพื้นที่ ชุมชน หมู่บ้าน หน่วยงานต่างๆ อาทิ ปศุสัตว์อำเภอ เกษตรอำเภอ ประมงจังหวัด ฯลฯ ก็ทำงานร่วมกับกระทรวงมหาดไทยในลักษณะบูรณาการเป็นอย่างดี สำหรับองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) แม้ว่าส่วนใหญ่จะไม่มีภารกิจด้านส่งเสริมปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แต่จะทำงานด้านอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ และการส่งเสริมศักยภาพชุมชน รวมทั้ง การส่งเสริมเกษตรอินทรีย์แก่ชุมชน แต่ภาระงานดังกล่าว ก็ถือเป็นแนวร่วม ต่อการดำรงชีวิต อย่างพอประมาณ ตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ผลจากการรณรงค์ เผยแพร่แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงของหน่วยงานต่างๆ ดังกล่าวมาข้างต้น ส่งผลให้ข้อมูลข่าวสาร กระจายไปทั่วชุมชนต่างๆ ของสังคมไทย ผลการวิจัยที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากหัวหน้าครัวเรือนครั้งนี้ช่วยยืนยันว่ามีการทำงาน ของหน่วยงานต่างๆ เพื่อ

แพร่กระจายแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงออกไปได้เป็นอย่างดี โดยกลุ่มตัวอย่างที่ศึกษา ร้อยละ 98.1 ทราบเป็นอย่างดีว่าพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบัน เป็นผู้ริเริ่มแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง ในด้านช่องทางรับรู้ที่ร้อยละ 87.3 ทราบแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง จากสื่อที่หลากหลายคือ ทั้งจาก โทรทัศน์ หนังสือพิมพ์ วิทยุ ผู้นำชุมชน เจ้าหน้าที่ของรัฐที่เข้ามาอบรม รวมทั้งผู้ตอบเดินทางไปอบรมเอง ในด้านความยาวนานของการรับรู้ร้อยละ 40.2 รับรู้แนวคิดฯ นี้มาในระยะ 3-4 ปีมานี้ ซึ่งสอดคล้องกับแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9 (พ.ศ.2545-2549) และฉบับที่ 10 (พ.ศ.2550-2554) ซึ่งได้ผลักดันยุทธศาสตร์การพัฒนาตามแนวเศรษฐกิจพอเพียงลงมายังภาคส่วนต่างๆ สำหรับความยาวนานในการรับรู้ว่าการศึกษาค้นคว้า พบว่า ชาวเมืองส่วนใหญ่รับรู้แนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง นี้มานานกว่าคนชนบท ผลการศึกษาหลักๆ ในประเด็นอื่นๆ พบว่า

ในด้านภาพรวมระดับความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง การศึกษาพบว่ากลุ่มตัวอย่างร้อยละ 99.3 มีความเข้าใจในระดับสูง ร้อยละ 0.2 เข้าใจในระดับปานกลาง และอีกร้อยละ 0.5 มีความเข้าใจในระดับต่ำ ผลการวิเคราะห์จากค่า Chi-square ไม่พบ ความแตกต่าง ระหว่าง ตัวแปร ถิ่นที่อยู่อาศัย (เมือง/ชนบท) เพศ อายุ อาชีพ การศึกษา การติดตามข่าวสาร กับ ระดับความเข้าใจปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง แสดงให้เห็นว่า การรณรงค์เผยแพร่ ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง กระทำได้อย่างแพร่หลาย ในหมู่คน กลุ่ม ในบริบทต่างๆ

แม้ข้อค้นพบที่เป็นภาพรวมในระดับความเข้าใจต่อปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงจะให้ผลตั้งข้อความข้างต้นที่กล่าวมาแต่จากการสัมภาษณ์ พบว่า ประชาชน ยังมีความเข้าใจไม่กระจ่างชัดนัก เมื่อถูกสอบถามลึกเข้าไปถึง ความเข้าใจเกี่ยวกับองค์ประกอบแต่ละองค์ประกอบ ของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง องค์ประกอบที่ผู้ถูกสอบถามสับสนมาก คือ เรื่อง "การมีภูมิคุ้มกัน (Self-immunity)" นอกจากนั้นยังมีความเข้าใจผิดในอีกหลายประการ อาทิ

- ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ตอบมีความคิดเห็นว่า แนวคิดฯ นี้ ไม่สนับสนุนเรื่องของ การแข่งขัน
- ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงโดยผู้ตอบเห็นว่า แนวคิดฯ นี้เน้นการพึ่งตนเอง โดยไม่พึ่งพิงต่างชาติ และแนวคิดฯ นี้ต่อต้านการเปลี่ยนแปลงและกระแสโลกาภิวัตน์
- ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง โดยผู้ตอบเห็นว่าแนวคิดฯ นี้ไม่สนับสนุน การสร้างกำไร และการกักขัง
- ความเข้าใจผิดเกี่ยวกับ ระบบตลาด โดยเห็นว่าไม่ควรค้าขายกับต่างประเทศ

ในด้านความพึงพอใจ และทัศนคติที่มีต่อแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง พบว่า

ร้อยละ 60.1 มีความพึงพอใจ และทัศนคติที่ดีในระดับสูง

ร้อยละ 39 มีความพึงพอใจ และทัศนคติที่ดีในระดับปานกลาง

ร้อยละ 0.9 มีความพึงพอใจ และทัศนคติที่ดีระดับต่ำ

ในด้านการปรับตัว หรือปรับพฤติกรรมให้สอดคล้องกับแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงพบว่า

ร้อยละ 98 ของตัวอย่าง มีการปรับตัวค่อยๆตาม ในระดับสูง

ร้อยละ 1.5 ของตัวอย่าง มีการปรับตัวค่อยๆตาม ในระดับปานกลาง

ร้อยละ 0.5 ของตัวอย่าง มีการปรับตัวค่อยๆตาม ในระดับต่ำ

จากตัวเลขร้อยละของการปรับตัวจะเห็นว่าที่มีการปรับตัวค่อยๆตามค่อนข้างสูงมาก ทั้งนี้ เป็นเพราะอิทธิพลของการเลียนแบบวิถีปฏิบัติและวิถีดำเนินชีวิตระหว่างกันของชาวบ้านในชุมชน ผลการศึกษาดังกล่าวมานี้ จึงมีข้อเสนอแนะ ของการดำเนินการรณรงค์ เผยแพร่ แนวคิด ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระยะต่อไปว่า ควรปรับเนื้อหาแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงให้ง่ายและ ควรมีตัวอย่างประกอบ โดยเฉพาะเรื่องของ องค์ประกอบต่างๆ เช่น ความพอประมาณ และการ สร้างภูมิคุ้มกัน นอกจากนี้จะต้องปรับแก้ความเข้าใจผิดในอีกหลายประการ อาทิ เรื่อง การ แข่งขัน การทำกำไร การลงทุน การพึ่งตนเองซึ่งมิใช่การไม่พึ่งใครเลยและไม่พึ่งต่างชาติแต่อย่างใด การต่อต้านการเปลี่ยนแปลง และกระแสโลกาภิวัตน์ เพื่อให้เกิดผล ในการรับรู้ และเข้าใจที่ถูกต้อง และชัดเจนในแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียงมากขึ้น ซึ่งย่อมจะส่งผลต่อระดับพึงพอใจและการปฏิบัติ ตามแนวคิด/ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงในระดับที่สูงยิ่งขึ้นต่อไป ข้อเสนอแนะต่อการวิจัยในครั้ง ต่อไป ก็คือ ควรมีการวิจัยเพิ่มเติมต่อไปในเรื่อง ทูทางสังคม (social capital) ได้แก่ ความไว้วางใจ เชื่อใจกันการช่วยเหลือเกื้อกูล การใช้ความรู้และหลักของเหตุและผลเป็นหลักในการดำเนินชีวิต เพื่อดูผลกระทบในเชิงบวกที่มีผลจากการยอมรับและการนำแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมา ปรับใช้ในชุมชน ซึ่งทั้งจากข้อมูลเชิงปริมาณและการสัมภาษณ์เชิงลึก จากการศึกษาครั้งนี้ มีนัย ที่ว่าการยอมรับและการปฏิบัติตามแนวคิดเศรษฐกิจพอเพียง มีผลต่อการเพิ่มพูนของทุนทางสังคม ซึ่งจะต้องมีการวิจัยเพื่อตรวจสอบยืนยันกันต่อไป